Zuid-Limburg RES Regionale Energie Strategie

Oplegnotitie
RES Zuid-Limburg 1.0

Programmateam RES Zuid-Limburg

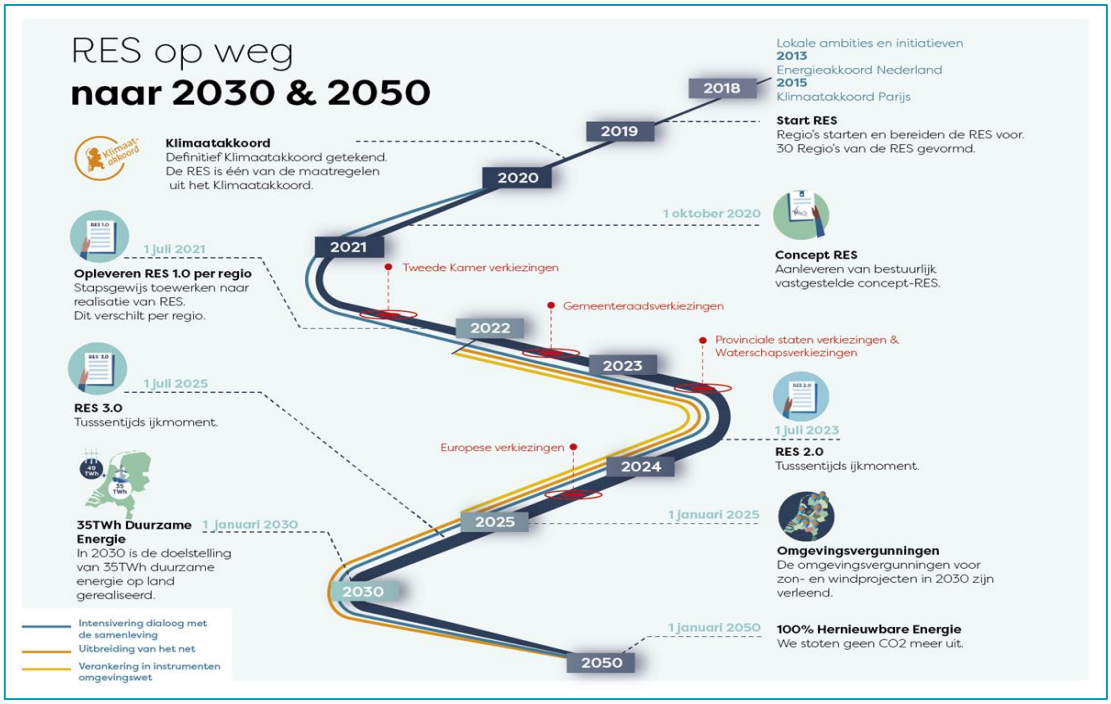
11 maart 2021

Inleiding
Deze oplegnotitie ontvangt u als bijlage bij de Regionale Energiestrategie Zuid-Limburg (RESZL) 1.0. Deze zal ter vaststelling vanaf 11 maart 2021 doorgeleid worden aan de gemeenteraden, provinciale staten en het waterschap. Dit visiedocument is de volgende stap in de samenwerking tussen de 16 Zuid-Limburgse gemeentes, de provincie Limburg, het Waterschap Limburg en netbeheerder Enexis. In deze notitie wordt toegelicht wat de context is, wat de status van het document is en lichten wij de inhoudelijke thema's toe. Daarnaast sluiten wij dit document af met een overzicht van de wijzigingen die zijn aangebracht in de RES 1.0 ten opzichte van de concept RES die in oktober 2020 is ingediend bij het Rijk.

Aanleiding: waarom een RES?
In 2015 sloot Nederland zich aan bij het klimaatakkoord van Parijs om in 2019 het nationaal Klimaatakkoord in werking te laten gaan. Uit het Klimaatakkoord vloeide voort dat de regio's een energiestrategie (de RES) opstellen. De regio Zuid-Limburg is één van de 30 RES-regio's in Nederland. De RES-Zuid-Limburg is opgesteld door de 16 gemeenten in Zuid-Limburg, Provincie Limburg en Waterschap Limburg. Netbeheerder Enexis is betrokken als adviseur omdat zij verantwoordelijk zijn voor het elektriciteitsnetwerk in onze RES-regio. De RES is een strategische verkenningsdocument en omvat ambities en oplossingsrichtingen die perspectief en kansen bieden aan onder andere de opwekking van duurzame elektriciteit en het verwarmen van de gebouwde omgeving. Naast warmte en duurzame opwek van elektriciteit besteedt de RES Zuid-Limburg aandacht aan het besparen van energie: alles wat je bespaart hoef je immer niet op te wekken. Ook is er een hoofdstuk gewijd aan participatie.

De RES 1.0 is slechts de eerste officiële stap in een lange termijncyclus tot aan 2030. In deze periode wordt de RES elke twee jaar herijkt. In 2023 zal de RES 2.0 voor onze regio worden vastgesteld. Zo werken wij stapsgewijs toe naar de geplande einddatum van 1 januari 2030. In deze fase worden doelen verder geconcretiseerd, wordt regionaal de benodigde informatie opgehaald voor het verlenen van de vergunningen (uiterlijk 2025) en wordt de samenleving actief betrokken bij het uitvoeringsproces.

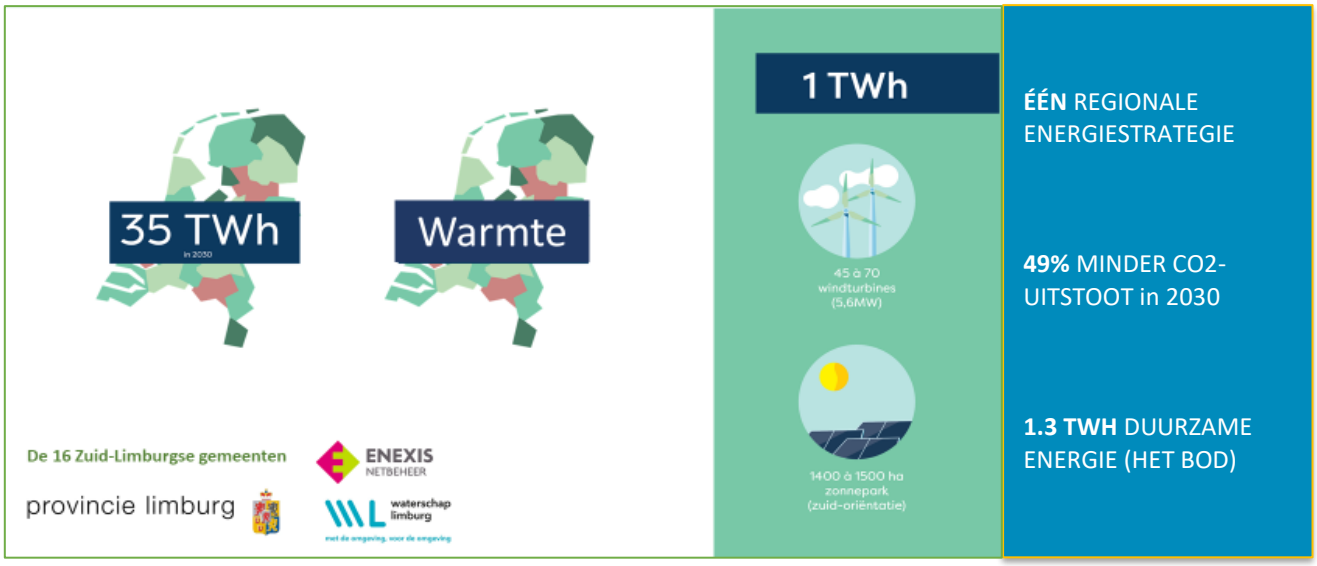
Wat is de RES 1.0?
In de RES Zuid-Limburg 1.0 ligt de focus op het vaststellen van het de regionale ambitie ten aanzien van duurzame elektriciteit op land (het bod) en het inzichtelijk maken van kansrijke zoekgebieden. De RESZL 1.0 heeft op zichzelf geen juridische status, het document toont de ambitie die wij als regio hebben. De juridische verankering vindt pas plaats in de lokale structuur- of omgevingsvisie van elke gemeente. Daarna wordt het geoperationaliseerd in provinciale verordeningen, bestemmings- of omgevingsplannen en toegepast bij het verlenen van vergunningen. Desondanks zijn er gevolgen aan dit besluit verbonden; men spreekt namelijk af dat er een vertaalslag wordt gemaakt van de RES naar lokaal beleid. Dit kan mogelijk leiden tot het bijstellen van bestaand beleid zoals omgevingsvisie en/of omgevingsplannen. De RES vormt dan één van de uitgangspunten voor het omgevingsbeleid (zoals de omgevingsvisie en het omgevingsplan) en voor het beleid van de waterschappen.

Het proces in Zuid-Limburg

De RES regio Zuid-Limburg bestaat uit 3 sub-regio's; Westelijk Mijnstreek, Parkstad en Maastricht-Heuvelland. Gezamenlijk komen zij tot één bod namens Zuid-Limburg. De concept-RES is op 1 oktober 2020 aangeboden aan het Nationaal Programma RES (NPRES). De definitieve versie (de RES 1.0) wordt uiterlijk op 1 juli 2021 aangeboden aan het NPRES. De voortgang van de RES 1.0 wordt gemonitord door de RES-partners en het NPRES.

Het RES-proces van de afgelopen jaren kenmerkt zich in de RES Zuid-Limburg door twee fases. Allereerst de technische fase (de concept RES). Hierin is er een verkenning gemaakt wat er technisch mogelijk is. Vervolgens de maatschappelijke fase (de RESZL 1.0). In deze fase is de maatschappelijk discussie gestart over hoe wij het bod willen realiseren.

De maatschappelijke fase in het RES-proces
Volksvertegenwoordigers, bedrijven en maatschappelijke organisaties en inwoners zijn op verschillende manieren betrokken in de beleidsvorming van de RES Zuid-Limburg. Hieronder wordt kort toegelicht hoe dit in Zuid-Limburg is vormgegeven.

Volksvertegenwoordigers
Op regionaal niveau zijn volksvertegenwoordigers op verschillende momenten en manieren betrokken bij de totstandkoming van de RES. In de concept-RES fase (t/m juni 2020) zijn volksvertegenwoordigers met name geïnformeerd over het proces en de voortgang, bijvoorbeeld door middel van een gezamenlijk webinar voor Zuid-Limburg, informatiesessies, lokale en/of regionale informatieavonden, en digitale informatiebrieven. In de RES1.0-fase (vanaf juli 2020) zijn volksvertegenwoordigers op verschillende momenten geïnformeerd en geconsulteerd, waarbij zij werden uitgenodigd om inhoudelijk te reageren op het voorliggende bod.

Klankbordgroep RES Zuid-Limburg
In het voorjaar van 2020 is een werkgroep met belanghebbenden opgericht die meedenkt en meepraat over het proces en de inhoud. Deze groep bestaat uit partijen die verschillende belangen vertegenwoordigen, zoals Visit Zuid-Limburg, Natuur en Milieufederatie, LLTB, woningcorporaties, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en het MKB. Deze Klankbordgroep is gevraagd om op basis van eigen kennis en expertise bij te dragen aan het proces om gezamenlijk te komen tot een gedragen Regionale Energie Strategie.

Inwoners
Binnen de RES Zuid-Limburg is ervoor gekozen om inwoners op verschillende manieren te betrekken bij het opstellen van de RES. In de zeven Parkstad gemeenten is ervoor gekozen om inwoners via een gezamenlijke duurzaamheidskrant te informeren over de RES en tevens de Transitievisie Warmte. Deze duurzaamheidskrant viel eind januari 2021 bij zo'n 120.000 huishoudens in de brievenbus. De sub-regio Maastricht-Heuvelland heeft een gezamenlijk communicatieplan ontwikkeld, gebaseerd op de pijlers informeren-participeren. Als onderdeel hiervan is een gezamenlijke stakeholderbijeenkomst georganiseerd, is een gezamenlijke enquête uitgezet (ruim 8000 deelnemers) en organiseren gemeenten individuele bijeenkomsten. De gemeenten in de sub-regio Westelijke Mijnstreek hebben de inwoners betrokken via bijeenkomsten en/of een enquête om te onderzoeken hoe hun inwoners denken over het opwekken van energie uit wind en uit zon in hun gemeente. De opgehaalde input is meegenomen in het RES-proces.

Inhoudelijke toelichting

1. Grootschalige opwek

Het bod van RES Zuid-Limburg richt zich op grootschalige opwekking uit zon- en wind-op land. Hierbij is gekeken naar wat er technisch mogelijk is, maar ook naar wat de regio wil en hoe. De onderstaande tabel geeft een overzicht van het bod per sub-regio. Daarbij is in de eerste kolom te lezen wat er al gerealiseerd is. In de tweede kolom staat wat er op dit moment in de planning staat. Dit zijn projecten die een SDE-vergunning hebben gekregen en waarvan het realistisch is dat ze gerealiseerd zullen worden. En tot slot datgene wat nog t/m 2030 gerealiseerd gaat worden.

	Gerealiseerd vermogen (TWh)	**Vermogen in de planning (TWh)**	**Aanvullende ambitie (TWh)**	**Totaal (TWh)**
Parkstad Limburg	0,026	0,053	0,425	0,504
Westelijke Mijnstreek	0,007	0,145	0,302	0,454
Maastricht-Heuvelland	0,023	0,103	0,249	0,375
Totaal (TWh)	0,056	0,301	0,976	1,333

Tabel: Opbouw bod RES Zuid-Limburg

2. Besparing

Het verduurzamen van een energiehuishouden begint bij besparing op het energieverbruik: alles wat je niet gebruikt hoef je ook niet op te wekken. Het besparen van energie draagt niet alleen bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen, maar ook aan een lagere energierekening. Hoewel het thema energiebesparing formeel geen onderdeel uitmaakt van de RES, is er bewust voor gekozen om dit thema als integraal onderdeel en uitgangspunt van de RES Zuid-Limburg op te nemen.
Op het gebied van de energiebesparing van woning zijn er in onze regio al besparingsprojecten gestart. Hiermee is in het verleden ook al de nodige ervaring opgedaan. Een voorbeeld van een project dat gestart is, is de stimuleringsregeling Duurzaam Thuis van de Provincie Limburg. Ook wordt er ingezet op een digitaal energieloket. Via dit loket kunnen inwoners kennisnemen van de mogelijkheden om subsidies of leningen af te sluiten.
Naast subsidies wordt er ook ingezet op persoonlijk advies. Zo biedt een cluster aan gemeentes in onze regio duurzaamheidsscans aan die woningbezitters een inkijk geven in de mogelijkheden om hun woning te verduurzamen. Ook zijn er fysieke winkels die inwoners kunnen bezoeken om onafhankelijk advies te ontvangen over het verduurzamen van hun huis.
Er lopen dus al veel initiatieven in onze regio. De RES is een platform waarin in de toekomst ook ervaringen tussen gemeentes kunnen worden uitgewisseld en kennis kan worden gedeeld.

3. Warmte

In het klimaatakkoord is de doelstelling opgenomen om in 2030 20% van de gebouwde omgeving duurzaam te verwarmen (1,5 miljoen woningen en gebouwen) en dat de gehele gebouwde omgeving duurzaam verwarmd wordt in 2050 (ongeveer zeven miljoen woningen en gebouwen). De handreiking van het NPRES vraagt om inzicht te bieden in de warmtevraag en het bovengemeentelijke warmteaanbod, een beschrijving van de mogelijkheden voor nieuw te ontwikkelen bovengemeentelijke warmte-infrastructuur en een toelichting op het doorlopen proces met belanghebbenden. Warmte kan maar beperkt getransporteerd worden vanwege de relatief hoge kosten en mogelijk warmteverlies.

Daarom is het van belang binnen de regio de vraag naar warmte en het bovengemeentelijke aanbod van duurzame warmte goed in kaart te brengen. De RESZL 1.0 biedt een eerste verkenning voor het verbinden van vraag en aanbod op regionale schaal en de daarvoor benodigde techniek en infrastructuur. Dit kan input zijn voor de Transitievisie Warmte die alle gemeenteraden in 2021 moeten vaststellen voor hun gemeente.

In het onderstaande overzicht leest u welke bronnen worden meegenomen en welke potentie deze onder de huidige omstandigheden hebben. Hierbij gaat het om potentie voor de gebouwde omgeving.

Restwarmte: Met name lokaal kansrijk, Chemelot is hierin een belangrijke potentiële bovengemeentelijke warmtebron.
Geothermie: TNO/ECN brengt potentie in 2021 in kaart (SCAN Aarde).
Aquathermie: hiervoor is de potentie regionaal beperkt.
Groengas: hiervoor is de potentie tot 2030 zeer beperkt.
Waterstof: hiervoor potentie tot 2030 zeer beperkt.

4. Communicatie en participatie

De energietransitie zal de komende jaren invloed hebben op het leven van alle inwoners van Zuid-Limburg. Deze invloed zal op allerlei manieren merkbaar worden. Naast de opgave om windturbines en zonnepanelen in te passen in het landschap, zullen de gevolgen van de energietransitie ook op financieel en sociaal vlak merkbaar zijn. Zo heeft met name de verschuiving naar een aardgasvrije samenleving grote gevolgen ‘achter de voordeur’ door de benodigde aanpassingen in en rond de woning. En hoe zorgen we ervoor dat de energietransitie betaalbaar blijft, vooral voor inwoners en bedrijven met een kleine beurs. De RES is dan ook een belangrijk instrument om de maatschappelijke betrokkenheid rondom de energietransitie te organiseren. Het succesvol uitvoeren van het Klimaatakkoord lukt immers alleen samen met alle betrokken partijen. Daarbij is het streven leidend dat 50% van de productie van hernieuwbare opwekking op land in handen komt van de lokale omgeving (inwoners en bedrijven), zoals afgesproken in het Klimaatakkoord. De RESZL 1.0 brengt in beeld

welke stappen gezet kunnen worden om te komen tot een betaalbare, betrouwbare, schone en veilige energievoorziening voor onze regio.

Participatie kan plaatsvinden door inwoners mee te laten investeren in de realisatie van een windturbine, maar daarnaast ook in een omgevingsfonds waarbij bijvoorbeeld een wijkcentrum kan worden opgeknapt. Naast financiële participatie blijft betrokkenheid van belang. Wij vinden participatie zeer belangrijk. Inwoners moeten van A tot Z betrokken worden bij projecten op gemeentelijk niveau. Want alleen door een open dialoog te voeren kunnen we samen tot gedragen keuzes en oplossingen komen.

Beslispunten

Het RES-proces is uitzonderlijk omdat het een document is samengesteld door gemeentes, provincie en waterschap. Ter voorbereiding op de vaststelling van de RES 1.0 hebben wij hieronder de beslispunten.

Het college/gedeputeerde staten/ dagelijks bestuur Waterschap:

1. stemt in met strategische visiedocument RESZL 1.0;
2. legt de RESZL 1.0 ter vaststelling voor aan de gemeenteraad/provinciale staten/ algemeen bestuur Waterschap.

De gemeenteraad, provinciale staten en algemeen bestuur waterschappen:

1. Stellen met de RES Zuid-Limburg (RESZL) 1.0 het regionale bod van 1,3 TWh vast en de (eventuele*) zoekgebieden voor zon en wind.

2. Stemmen in om de RESZL 1.0 aan te bieden aan het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP-RES), waarbij gemeenteraden de afwegingen en voorlopige keuzes in de RESZL van de andere gemeenten in Zuid-Limburg voor kennisgeving worden aangenomen.

Beslispunten in een latere fase:

- Juridische verankering vindt plaats via de instrumenten van de WRO/Omgevingswet in de lokale structuur- of omgevingsvisie van elke gemeente. Daarna wordt het geoperationaliseerd in provinciale verordeningen, bestemmings- of omgevingsplannen en toegepast bij het verlenen van vergunningen.

- Na vaststelling van de RESZL 1.0 wordt nader bekeken welke route en tijdlijn nodig zijn om de afspraken voor 2025 - vergunningentraject afgerond - en 2030 na te komen. Bovendien vindt elke 2 jaar een herijking plaats die zal resulteren in de RESZL 2.0, 3.0, enz.

De gemeentes, de Provincie Limburg en het Waterschap Limburg zijn partner in de totstandkoming van de RESZL 1.0. Samen is er gewerkt aan een gedragen RES 1.0. Wij vragen de gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van het waterschap in te stemmen met dit visiedocument en daarop het document ook vast te stellen

Vervolgproces

Nadat de RES 1.0 is vastgesteld door de betreffende gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van het Waterschap wordt de RES ingediend bij het Rijk. De deadline hiervoor staat op 1 juli 2021. Als we de ambities uit de RES 1.0 willen realiseren dan is het belangrijk dat deze worden vastgelegd in het gemeentelijk omgevingsbeleid. De RES 1.0 is niet het eindpunt. Elke twee jaar zal de RES herijkt worden: richting 2023 wordt er gewerkt aan de RES 2.0. Ook in dit proces worden volksvertegenwoordiger betrokken. In het vervolg richting de RES 2.0 worden nieuwe ontwikkelingen gevolgd.

Wijzigingen RES 1.0 ten opzichte van de concept RES

Hieronder ziet u een overzicht van de doorgevoerde wijzigingen in de definitieve RES 1.0 ten opzichte van de op 1 oktober 2020 formeel aan het Rijk aangeboden concept-RES Zuid-Limburg. De nummering komt overeen met de hoofdstukindeling van het document.

Hoofdstuk	Wijzigingen t.o.v. concept-RES Zuid-Limburg
1	Inleiding - Beschrijving aanpak RES Zuid-Limburg geactualiseerd; - Bestuurlijk & maatschappelijk draagvlak geactualiseerd n.a.v. genomen stappen in RES 1.0-fase; - Leeswijzer toegevoegd.
2	Participatie - Beschrijving m.b.t. procesparticipatie in RES 1.0-fase (volksvertegenwoordigers, klankbordgroep, inwoners) toegevoegd; - Beschrijving participatie in projecten toegevoegd; - Rol energiecoöperaties (tekst opgesteld i.s.m. energiecoöperaties) toegelicht.
3	Methodiek - Korte beschrijving van de Trias Energetica toegevoegd. Verduurzamen bij de energiebesparing begint bij besparing op het energieverbruik (hoofdstuk 4). De resterende energievraag wordt zoveel mogelijk duurzaam opgewekt (hoofdstuk 5).
4	Energieprofiel Zuid-Limburg - Integratie teksten 3 sub-regio's naar één overzicht voor Zuid-Limburg; - Beschikbare informatie uit concept-RES waar nodig aangevuld en/of geactualiseerd; - Sectoren 'industrie', 'verkeer en vervoer', 'landbouw en landgebruik' meegenomen in nulmeting.
5	Energievraag in 2030 **(inclusief energiebesparing)** - Integratie teksten 3 sub-regio's naar één overzicht voor Zuid-Limburg; - Beschikbare informatie uit concept-RES waar nodig aangevuld en/of geactualiseerd; - Sectoren 'industrie', 'verkeer en vervoer', 'landbouw en landgebruik' meegenomen in energievraag 2030; - Lopende trajecten m.b.t. energiebesparing voor alle sectoren beschreven (Provincie, sub-regio's, gemeenten).
6	Opgave elektriciteit: Hernieuwbare energieopwekking op land - Integratie teksten 3 sub-regio's naar één overzicht voor Zuid-Limburg met aandacht voor bijdrage sub-regio's aan totaal; - Bod grootschalige opwek wind- en zon-PV geactualiseerd n.a.v. maatschappelijke fase (wind-op-land, zon-op-dak, zon-op-land)[1]; - Doorrekening netimpact RES1.0 door netbeheerder Enexis op basis van één scenario (februari 2021);

	- Andere vormen van (grootschalige) opwek die geen onderdeel uitmaken van de RES kort beschreven n.a.v. de veel gestelde vragen.
7	<u>Ruimtelijk Afwegingskader en randvoorwaarden</u> - Uniforme beschrijving gemeenschappelijke beleidskaders (POL/POVI, Limburgse zonneladder) toegevoegd; - Onderzoeksvoorstel landschappelijk verdiepingsonderzoek[2] - Actualisatie informatie naar laatste stand van zaken/afspraken; - Beschrijving ruimtelijke afwegingskaders per sub-regio en/of gemeente; - Onderbouwing van het bod per sub-regio en/of gemeente.
8	<u>Regionale Structuur Warmte (RSW)</u> - Integratie teksten 3 sub-regio's naar één overzicht voor Zuid-Limburg; - Warmtevraag/bovengemeentelijk warmteaanbod waar mogelijk geactualiseerd en/of broninformatie gevalideerd; - Bovengemeentelijke warmte-infrastructuur geïnventariseerd; - Informatie voor mogelijke warmteoplossingen per wijk is niet overgenomen in de RES 1.0. Deze komt terug in de Transitievisie Warmte per gemeente. - Vraagstuk warmteverdeling bewust niet opgepakt in RES 1.0. Dit kan pas nadat de Transitievisies Warmte per gemeente zijn uitgewerkt.
9	<u>Vervolgstappen</u> - Publieksrechtelijk vastleggen RES-afspraken; - Doorkijk naar RES 2.0; - Monitoring & borging afspraken
Overig	<u>NOVI-gebied Zuid-Limburg</u> Het zijn van een NOVI-gebied biedt voor de RES Zuid-Limburg kansen in het verbinden van opgaven: de transformatie en de verduurzaming van stedelijk en industrieel gebied (Chemelot), het behoud de landschappelijke waarde van Zuid-Limburg, de koppeling met sociaaleconomische opgaven en niet in de laatste plaats de energietransitie. De uitvoering van de RES 1.0 van Zuid-Limburg en de strategievorming naar de RES 2.0 zijn gebaat bij een goede inbedding in het NOVI-proces. De komende maanden zal duidelijk worden hoe een en ander vorm krijgt.